

УДК 343.261.8

В.П. БІРЮКОВ, Кримський юридичний інститут Одеського державного університету внутрішніх справ

ЮРИДИЧНА ПРИРОДА ЗАТРИМАННЯ: ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Ключові слова: арешт, затримання, злочинець, органи внутрішніх справ, правопорушник

Актуальність теми дослідження обумовлена політичними і соціально-економічними перетвореннями, що відбуваються в Україні, змінами характеру злочинності, значними скороченнями правоохоронних органів та ін. Криміногенна ситуація в країні залишається напруженою, зокрема викликає стурбованість зростання кількості злочинів, скоєних озброєними злочинцями. Так, відповідно до статичних даних МВС України, за останні п'ять років кількість зареєстрованих на території України злочинів, пов'язаних з незаконним обігом зброї, постійно збільшується. Наприклад, у 2006 р. було скоєно 10,8 тис. таких злочинів, розкрито 10,4 тис., у 2007 р. відповідно 11,7 тис. і 11,3 тис., у 2008 р. – 11,9 тис. і 11,5 тис., у 2009 р. – 11,2 тис. і 10,8 тис. Лише за 6 місяців 2010 р. зареєстровано 5771 таких злочинів. Водночас зростає технічна оснащеність і озброєність злочинців. Тільки в першому півріччі поточного року з незаконного обігу вилучено 1726 (+1,3 %) одиниць вогнепальної зброї, понад 71,1 тис. патронів, 129 гранат, 11 мін, 63 саморобних вибухових пристроїв, майже 2,2 тис. одиниць холодної зброї, 31 одиниця газової та пневматичної зброї, а також 85 кг. вибухових речовин.

Узагальнення матеріалів проведення спеціальних операцій по розшуку і затримання озброєних та інших злочинців, які становлять підвищену суспільну небезпеку, та власний досвід роботи на керівних посадах обласних управлінь МВС України свідчать, що

основним недоліком у діяльності органів внутрішніх справ (далі – ОВС) є недостатня обізнаність і підготовленість не тільки у сфері техніки, тактики та методики, але й правових підстав і порядку затримання правопорушників.

Окремим питанням затримання правопорушників присвячені роботи вітчизняних і зарубіжних вчених, у тому числі Ю.П. Алєніна, О.М. Бандурки, Р.С. Белкіна, В.М. Григор'єва, Ю.В. Дубка, А.І. Іщенко, Н.А. Жиляєвої, В.О. Коновалова, В.М. Кульчицького, В.Г. Лукашевича, В.О. Малярвої, В.Ю. Шепітька, І.М. Якімова та ін. Проте з'ясування сутності та особливостей юридичної природи затримання ще не знайшло належного відбиття в науковій літературі, що й обумовило мету статті. Новизна роботи полягає в розгляді сутності та особливостей затримання правопорушників у нормативно-правовій площині службово-бойової діяльності сил охорони правопорядку.

Звичайно питання про затримання особи, яка вчинила правопорушення, традиційно відноситься до одного із напрямків діяльності ОВС і розглядається в таких аспектах:

1. Затримання у процесуальному розумінні (як процесуальний захід відповідно до ст.106 або арешт у порядку ст.115 Кримінально-процесуального кодексу України [1]). При цьому під затриманням у процесуальному значенні розуміється діяльність органів дізнання стосовно особи, підозрюваної у вчиненні злочину, за який може бути призначено покарання у вигляді позбавлення волі, за наявності однієї з таких підстав: 1) коли цю особу застали при вчиненні злочину або безпосередньо після його вчинення; 2) коли очевидці, в тому числі й потерпілі, прямо вкажуть на дану особу, що саме вона вчинила злочин; 3) коли на підозрюваному або на його одягу, при ньому або в його житлі буде виявлено явні сліди злочину. При наявності інших даних, що дають підстави підозрювати особу у вчиненні злочину, її може бути затримано лише в тому разі, коли ця

особа намагалася втекти, або коли вона не має постійного місця проживання, або коли не встановлено особи підозрюваного [1]. Водночас слідчий вправі затримати і допитати особу, підозрювану у вчиненні злочину, за підставами і в порядку, передбаченими статтями 106, 106¹ і 107 Кримінально-процесуального кодексу України [1].

2. Затримання як адміністративний акт. Відповідно до ч.1 ст.260 Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП), у випадках, прямо передбачених законами України, з метою припинення адміністративних правопорушень, коли вичерпано інші заходи впливу, встановлення особи, складення протоколу про адміністративне правопорушення у разі неможливості складення його на місці вчинення правопорушення, якщо складення протоколу є обов'язковим, забезпечення своєчасного і правильного розгляду справ та виконання постанов по справах про адміністративні правопорушення допускається адміністративне затримання особи [2].

Отже, порядок адміністративного затримання визначається КУпАП [2] та іншими законами України. Так, ст.274 Митного кодексу України також передбачає процедуру адміністративного затримання. Вказаний захід допускається з метою припинення порушення митних правил, встановлення особи, яка вчинила порушення митних правил, а також для складення протоколу про порушення митних правил, якщо його неможливо скласти на місці вчинення правопорушення [3]. У статтях 261–263 КУпАП [2] уточнюється порядок адміністративного затримання, наводиться перелік органів, правомочних здійснювати адміністративне затримання, а також визначаються строки адміністративного затримання.

Слід зазначити, що в обох випадках (процесуального й адміністративного затримання) затримання може проводитися із застосуванням заходів фізичного впливу, спеціальних засобів і вогнепальної зброї, відповідно до

Закону України «Про міліцію» [4]. Разом із тим, затримання в фізичному розумінні являє собою комплекс послідовних, цілеспрямованих дій (заходів) працівника чи працівників ОВС по припиненню конкретного злочину, переслідуванню, виявленню та затриманню по гарячих слідах із подальшим доставлянням затриманого (затриманих) до ОВС.

Отже, законодавець і практика фактично відокремили правовий аспект затримання від безпосереднього затримання, пов'язаного із застосуванням заходів фізичного впливу, спеціальних засобів і вогнепальної зброї, іншим впливом на затримувану особу. Такий розділ, на наш погляд, є причиною багатьох серйозних правових помилок, тягне порушення закону.

Передусім вважаємо доцільним розглянути філологічне значення поняття «затримання». Так, в юридичному словнику (1956 р.) «затримання» визначено як попередній арешт особи, яка підозрюється у вчиненні злочину, до з'ясування особистості або до оформлення утримання під вартою як заходу припинення [5, с.11]. Володимир Даль, говорячи про затриману особу, наводить його старинне найменування – «затриманик», «затриманець», затриманий під вартою, взятий під караул, в'язень; «затримати», тобто взяти під караул, під нагляд [6, с.573].

С.І. Ожегов вважає, що «затримати» значить арештувати, взяти під варту [5, с.11]. Автори юридичного словника (1973 р.) під затриманням розуміють захід процесуального примусу, що полягає у короткостроковому без санкції прокурора затриманні особи, підозрюваної у вчиненні злочину, за який може бути призначено покарання у вигляді позбавлення волі [7, с.262].

У сучасному юридичному словнику (2007 р.) під затриманням підозрюваного вже розуміється захід кримінально-процесуального примусу, який полягає у короткочасному затриманні (позбавленні волі) особи, підозрюваної у вчиненні злочину, за який може бути призначено покарання у вигляді позбав-

лення волі, з метою з'ясування причетності затриманого до злочину і вирішення питання про застосування до нього запобіжного заходу у вигляді взяття під варту [8, с.288]. Таким чином, під терміном «затримати», «затримувати» традиційно розуміється конкретна й цілеспрямована діяльність як відповідних органів, так і громадян по припиненню злочинів і взяттю злочинця (злочинців) під варту або арешт. Саме з цими цілями й завданнями пов'язано в кримінальному процесі поняття «затримання».

Відповідно до теорії кримінального процесу, «затримання» є короткочасним заходом примусу, що застосовується до особи, яка підозрюється у вчиненні злочину, з метою з'ясування причетності затриманого до злочину та вирішення питання про можливе (у випадку необхідності) взяття його під варту [5, с.12]. Проте в чинному законодавстві України поняття «затримання» відсутнє, тому звернемося до законодавства країн пост-радянського простору.

Так, відповідно до п.11 ст.5 Кримінально-процесуального кодексу Російської Федерації, затримання підозрюваного є заходом процесуального примусу, що застосовується органом дізнання, дізнавачем, слідчим на строк не більше 48 годин з моменту фактичного затримання особи за підозрою у скоєнні злочину. При цьому моментом фактичного затримання вважається момент фактичного позбавлення свободи пересування особи, яка підозрюється у вчиненні злочину, що здійснюється в порядку встановленому зазначеним Кодексом (п.15 ст.5) [9].

Згідно зі ст.5 Кримінально-процесуального кодексу Киргизької Республіки, затримання є заходом процесуального примусу, сутність якого полягає в позбавленні свободи підозрюваного на короткий строк (до сорока восьми годин) – до судового рішення [10].

У ст.132 Кримінально-процесуального кодексу Республіки Казахстан закріплено, що затримання підозрюваного у скоєнні злочину є заходом процесуального примусу, що за-

стосовується з метою з'ясування його причетності до злочину та вирішення питання про застосування до нього заходу припинення у вигляді арешту. Також встановлено, що арешт та утримання під вартою дозволяються тільки в передбачених зазначеним Кодексом випадках і тільки із санкції суду з наданням заарештованому права судового оскарження; без санкції суду особа може бути затримана на строк не більше 72 годин (ч.2 ст.14) [11].

Аналогічні за змістом положення містить і кримінально-процесуальне законодавство інших країн-учасниць Співдружності Незалежних Держав. Проте цікавим положенням у Кримінально-процесуальному кодексі Республіки Казахстан є закріплення положення про право громадян на затримання осіб, які скоїли злочин. Відповідно до ст.133 вказаного Кодексу, потерпілий, а також будь-який інший громадянин має право затримати особу, яка скоїла злочин, з метою припинення можливості вчинення ним інших посягань. Крім того, до особи, яка затримується, при чиненні ним опору можуть бути в межах, передбачених ст.33 Кримінального кодексу Республіки Казахстан [12], застосовані фізична сила та інші заходи. При цьому якщо є підстави вважати, що при затриманій особі є зброя або інші небезпечні предмети або предмети, що мають значення для кримінальної справи, громадянин, який його затримав, має право оглянути одяг затриманої особи та вилучити для передачі до правоохоронних органів або інших органів державної влади предмети, що при ньому знаходяться [13].

Отже, в законодавстві зазначених країн підкреслюється, що затримання є заходом процесуального примусу, але не розшифровується зміст даного заходу, тобто які саме можуть бути застосовані заходи примусу. На наш погляд, під цими заходами можуть розумітися як усна вимога працівника міліції про слідування до ОВС, так і застосування сили для реалізації вказаного заходу: застосування заходів фізичного впливу, спеціаль-

них засобів, вогнепальної зброї, а в певних ситуаціях – навіть проведення спеціальних операцій (дій чи заходів).

Що стосується адміністративного затримання, то ще в Засадах законодавства Союзу РСР і союзних республік про адміністративні правопорушення зазначалося, що під адміністративним затриманням розуміється доставляння до відповідних органів осіб, які вчинили правопорушення або проступки, що посягають на державний чи громадський порядок, права і свободи громадян, на встановлений порядок управління, а також осіб, які винні в протиправних умисних або необережних діях чи бездіяльності, за які законодавством передбачена адміністративна відповідальність [5, с.14].

Як уже зазначалося вище, в КУпАП [2] не дається точної або приблизної процедури затримання. Тобто законодавець, як і у випадку з Кримінально-процесуальним кодексом України, має на увазі закінчену процедуру – адміністративне затримання, але те, як воно буде здійснюватися для нього в цілому не має значення. Показово, що для законодавця неважливо яким способом буде здійснено затримання і доставляння підозрюваного, обвинуваченого, особи, яка чинить збройний опір, до органу міліції, тільки б указана процедура була здійснена відповідно до чинного законодавства.

Вказані прогалини є однією з причин уходу законодавця від ретельної правової регламентації процесів і механізму затримання злочинця або правопорушника та доставляння його до ОВС. Але якщо ці проблеми не вимагають якоїсь конкретної правової регламентації з точки зору законодавчих і підзаконних нормативних актів, то з точки зору теорії службово-бойової діяльності сил охорони правопорядку процеси затримання, доставляння в ОВС злочинця, насамперед такого, який чинить збройний опір, нині набуває важливого значення.

Очевидно, що працівникам ОВС потрібна чітка правова регламентація процедури за-

тримання. Певною мірою вона знайшла відбиття в Законі України «Про міліцію» [4], відповідно до якого затримання є одним із повноважень працівників міліції, необхідних для виконання покладених на неї обов'язків. У цьому Законі визначені права міліції, що дозволяють затримувати осіб, які вчинили або вчиняють злочин, умови та межі застосування сили, регламентовано порядок застосування спеціальних засобів у момент затримання, застосування та використання вогнепальної зброї працівниками міліції тощо.

Так, закріплено, що працівники міліції мають право застосовувати наручники, гумові кийки, засоби зв'язування, сльозоточиві речовини, світлозвуккові пристрої відволікаючої дії, пристрої для відкриття приміщень і примусової зупинки транспорту, водомети, бронемашини та інші спеціальні і транспортні засоби, а також використовувати службових собак для затримання і доставки в міліцію або інше службове приміщення осіб, які вчинили правопорушення, а також для конвоювання і тримання осіб, затриманих і підданих арешту, взятих під варту, якщо зазначені вище особи чинять опір працівникам міліції або якщо є підстави вважати, що вони можуть вчинити втечу чи завдати шкоди оточуючим або собі. Як крайній захід працівники міліції мають право застосовувати вогнепальну зброю: для затримання особи, яку застали при вчиненні тяжкого злочину і яка намагається втекти; для затримання особи, яка чинить збройний опір, намагається втекти з-під варти, а також озброєної особи, яка погрожує застосуванням зброї та інших предметів, що загрожує життю і здоров'ю працівника міліції (пункти 4 і 5 ч.1 ст.15). Також при затриманні злочинців чи правопорушників або осіб, яких працівник міліції запідозрив у скоєнні злочинів чи правопорушень, а також при перевірці документів у підозрілих осіб, працівник міліції може привести у готовність вогнепальну зброю, що є попередженням про можливість її застосування (ч.1 ст.15¹) [4].

Що стосується правової регламентації дій військовослужбовців внутрішніх військ МВС України в цій сфері, то, слід зазначити, що, відповідно до ст.2 Закону України «Про внутрішні війська Міністерства внутрішніх справ України», одним із основних завдань внутрішніх військ є переслідування і затримання заарештованих і засуджених осіб, які втекли з-під варту [14].

Узагальнюючи слід відмітити, що законодавець, виходячи зі специфіки службово-бойової діяльності сил охорони правопорядку, наділив органи і внутрішні війська МВС України широкими повноваженнями щодо затримання озброєних та інших злочинців, які становлять підвищену суспільну небезпеку, але ухилився від їх конкретизації. Детальніше порядок спеціальних дій (заходів) по розшуку і затриманню таких осіб визначений у нормативних актах МВС України, які ми розглянемо в наступних підрозділах.

Таким чином, проведений аналіз чинного законодавства свідчить про те, що законодавець фактично ухилився від розшифрування поняття затримання, що призвело до певної термінологічної плутанини. Як зазначає Н.А. Жилияєва, це знайшло відбиття і в науковій літературі, де спостерігається фактичне ототожнювання понять «затримання» й «арешт».

Так, С.П. Бекешко та Є.К. Матвієнко затримання визначають як короткостроковий арешт, що здійснюється в невідкладних випадках без санкції прокурора за підставами, передбаченими в законі [5, с.19]. В.С. Похмелькін визначає затримання як короткостроковий арешт особи, яка підозрюється у скоєнні злочину, що проводиться в невідкладних випадках без попередньої санкції прокурора з метою перешкоджання підозрюваному заховатися від слідства та суду, або припинення чи запобігання злочинної діяльності підозрюваної особи [5, с.20]. Д.М. Бахрах обмежився розмежуванням понять адміністративного і кримінально-процесуального законодавства: «між адміністративним затриманням грома-

дян і затриманням осіб, які підозрюються у злочинах, є суттєві відмінності. Адміністративному затриманню підлягають особи, які вчинили адміністративні проступки. А кримінально-процесуальне затримання застосовується відносно осіб, які скоїли злочини, за які вони можуть бути позбавлені волі. Адміністративне затримання здійснюється в порядку, встановленому нормами адміністративного права, а затримання підозрюваного – на підставі та в порядку, закріпленому нормами кримінально-процесуального кодексу». Але від розшифрування або розмежування понять «арешт» і «затримання» він ухилився, обмежившись порівнянням норм адміністративного права та кримінально-процесуального законодавства [5, с.21].

Є.М. Клюков вважає, що затримання підозрюваного – це взяття особи під варту на час, поки уповноваженими на те органами вирішується питання про наявність підстав для застосування арешту як заходу припинення. Воно передує арешту, але не є його різновидом [5, с.22]. В.О. Малярова приєднується до думки В.М. Тогулева і С.А. Шейфера, які вважають, що затримання злочинця має двоїсту природу і розглядається як міра процесуального примусу (обмеження волі особи) і як слідча дія, що проводиться для отримання доказів під час захоплення злочинця на місці злочину. Затримання, як слідча дія, являє собою специфічний комплекс, взаємопов'язану сукупність пізнавальних і посвідчувальних операцій, спрямованих на отримання фактичних даних і відомостей про обставини кримінальної справи та фіксацію цих даних у протоколі. Зазначений дослідник також вважає, що треба розрізняти поняття «фізичне захоплення» і «затримання підозрюваного». Фізичне захоплення особи за підозрою у вчиненні злочину, її доставляння, оформлення протоколу затримання й інші, зв'язані з цим дії, є складовою частиною кримінально-процесуального затримання і повинні відбуватися в якомога короткий строк. Кримінально-процесуальне затримання підозрювано-

го як дію, що породжує низку правових наслідків, повинно задокументувати, оскільки без цього затримання не буде вважатися процесуальною дією, не буде породжений юридичний факт.

В.О. Малярова доходить висновку, що правовою підставою фізичного захоплення особи до порушення кримінальної справи є норма ч.3 ст.97 Кримінально-процесуального кодексу України, де прямо передбачений обов'язок органів дізнання, слідства вжити всіх можливих заходів, щоб запобігти злочині або припинити його [15, с.10, 11]. Але, як уже було з'ясовано, затримання злочинця та його доставляння до ОВС працівниками міліції (навіть у рамках проведення спеціальних операцій) не завжди має перспективу порушення кримінальної справи відносно даної особи, притягнення до кримінальної або іншої відповідальності.

На наш погляд, найбільш вдалим є висновок Н.А. Жилияєвої, яка вважає, що затримання підозрюваного починається не з моменту його взяття під варту, а з моменту припинення його протиправних дій працівниками правоохоронних органів або громадян, що виявляється у фізичному або вербальному впливі на правопорушника з метою припинення ним скоєння злочину чи правопорушення, позбавлення його можливості активного або пасивного опору, втечі з місця події, недопущення переростання його дій у більш тяжкий злочин [5, с.22].

Для того, щоб взяти вказану особу під варту, її необхідно як мінімум доставити до приміщення ОВС та оформити необхідні документи. Крім цього, навіть затримана та доставлена до відповідного правоохоронного органу особа не завжди береться під варту [16, с.21, 22]. Відносно зазначеної особи може бути обраний захід припинення не пов'язаний з обмеженням свободи, її діяння можуть не носити суспільної небезпеки, особа може виявитися взагалі неосудною, не бути суб'єктом правопорушення або злочину тощо. В якості аргументу, що підтверджує

викладене, можна привести положення Конституції України, у ст.29 якої зазначено, що кожна людина має право на свободу та особисту недоторканість; ніхто не може бути заарештований або триматися під вартою інакше як за вмотивованим рішенням суду і тільки на підставах та в порядку, встановлених законом. У разі нагальної необхідності запобігти злочині чи його перепинити уповноважені на те законом органи можуть застосувати тримання особи під вартою як тимчасовий запобіжний захід, обґрунтованість якого протягом сімдесяти двох годин має бути перевірена судом [17]. Але й Конституція України не дає поняття затримання, більш того, вона фактично ставить в один ряд такі поняття, як «арешт», «тримання під вартою», «затримання», визначаючи їх як заходи, що позбавляють особу свободи та вимагають у цьому зв'язку відповідного судового рішення.

Отже, слід відрізнити затримання, що здійснюється у зв'язку зі скоєнням злочину, від інших видів затримання, зокрема від адміністративного, що здійснюється у зв'язку з вчиненням адміністративного проступку.

В тактико-спеціальній підготовці затриманням іменуються дії по захопленню, пошуку особи, яка вчинила або вчиняє злочин. Так, О.М. Шмаков під затриманням розуміє обмеження вільного пересування (узяття під варту) особу, групи осіб – порушників громадського порядку (противника). При опорі тих, кого затримують, якщо інші міри не спонукають порушника (підозрюваного) передати себе під варту, застосовуються прийоми рукопашного бою, спеціальні засоби, штурм споруд (транспорту), вогнепальна зброя [18, с.151]. Тобто такі дії (з метою відмежування від кримінально-процесуального затримання) часто називають фактичним затриманням (захопленням) або доставлянням. З цієї точки зору вказані терміни характерні діяльності силам охорони правопорядку при виконанні відповідних службово-бойових завдань.

Безперечним є той факт, що проведення затримання, доставляння підозрюваного в ОВС, припинення збройного опору неможливі без завдання злочинцю певної фізичної, матеріальної і моральної шкоди. Так, відповідно до ч.1 ст.38 Кримінального кодексу України, не визнаються злочинними дії потерпілого та інших осіб безпосередньо після вчинення посягання, спрямовані на затримання особи, яка вчинила злочин, і доставляння її відповідним органам влади, якщо при цьому не було допущено перевищення заходів, необхідних для затримання такої особи [19]. Частина 4 ст.12 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» уточнює, що не несе відповідальності працівник оперативного підрозділу, який заподіяв шкоду правам, свободам людини, інтересам держави під час здійснення оперативно-розшукової діяльності, перебуваючи у стані необхідної оборони, крайньої необхідності або професійного ризику, а так само у зв'язку із затриманням особи, в діях якої є ознаки злочину [20].

Отже, різноманітність тлумачень поняття затримання, підміна його схожими за змістом термінами «арешт», «захоплення», «тримання під вартою», відсутність чіткої правової регламентації змісту поняття, оперування ним представниками різних правоохоронних та інших державних органів призвели до того, що вказане поняття звичайно розглядається як кримінально-правовий, процесуально-правовий і адміністративно-правовий термін. Затримання є комплексом цілеспрямованих дій працівників правоохоронних органів і/або громадян, які виконують завдання боротьби зі злочинністю або виконують свій громадянський борг, по припиненню злочинів, правопорушень, безпосередньому фізичному доставлянню особи (осіб), яка вчиняє протиправні, небезпечні дії, що порушують законність і громадський порядок, до ОВС або інші службові приміщення з метою припинення злочину (злочинів), правопорушення, забезпечення громад-

ського порядку [5, с.29]. При цьому таке доставляння може супроводжуватися вербальним, психологічним чи моральним впливом, застосуванням вогнепальної зброї, спеціальних засобів, заходів фізичного впливу, а у випадках озброєного або групового опору чи дій, які загрожують життю і здоров'ю працівників ОВС або громадян, ліквідацією осіб, які вчиняють протиправні дії.

Однак при зверненні до цієї проблеми, науковці не розглядали проблем безпосереднього затримання, дій груп бойового порядку та зведених оперативних загонів, усебічного забезпечення спеціальних дій і заходів ОВС у зазначених заходах з точки зору теорії службово-бойової діяльності сил охорони правопорядку. Ми вважаємо, що службово-бойова діяльність сил охорони правопорядку як наука передусім повинна на відповідному рівні розробити науково обґрунтовані рекомендації по недопущенню та припиненню можливих дій збройного опору з боку злочинців, а у випадку їх проявів – звести до мінімуму можливі втрати з боку працівників ОВС і громадян, максимально зменшити матеріальну та моральну шкоду від таких злочинних проявів, забезпечити затримання злочинця (злочинців) з метою притягнення їх до відповідальності відповідно до законодавства. Отже, постає завдання вироблення оптимальних тактичних прийомів протидії злочинцям, які чинять збройний опір, прийомів психологічного й емоційного впливу на них, зокрема ведення переговорів.

При цьому необхідно враховувати, що злочинцем є особа зі складним комплексом ознак, які його характеризують, психологічних процесів, станів, властивостей, зв'язків і відносин, моральним і духовним світом, що взяті в розвитку та взаємодії із соціальними індивідуальними життєвими умовами, що вплинули на скоєння злочину. Вивчення особи злочинця в рамках теорії службово-бойової діяльності сил охорони правопорядку передбачає отримання таких відомостей, які можуть бути використані для виконання

службово-бойових завдань групами бойового порядку озброєних та інших злочинців, які становлять підвищену суспільну небезпеку. При цьому під озброєною особою слід розуміти особу, в розпорядженні якої знаходиться зброя, яку вона може застосувати в будь-який момент і завдати шкоду оточуючим особам, або чинити збройний опір.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кримінально-процесуальний кодекс України : від 28.12.1960 р. // ВВР Української РСР. – 1961. – № 2. – Ст. 15.

2. Кодекс України про адміністративні правопорушення : від 07.12.1984 р., № 8073-X // ВВР Української РСР. – 1984. – Додаток до № 51. – Ст. 1122.

3. Митний кодекс України : від 11.07.2002 р., № 92-IV // ВВР України. – 2002. – № 38–39. – Ст. 288.

4. Закон України «Про міліцію» : від 20.12.1990 р., № 565-XII // ВВР Української РСР. – 1991. – № 4. – Ст. 20.

5. Жилияева Н. А. Криминалистические и психологические аспекты задержания вооруженного преступника: дисс. ... кандидата юрид. наук : 12.00.09 / Жилияева Наталья Анатольевна. – Екатеринбург, 2002. – 153 с.

6. Даль В. И. Толковый словарь живого великорусского языка : В 4-х т. : Т. 1 / В. И. Даль. – М. : Рус. яз., 1981. – 699 с.

7. Юридичний словник / укладачі : В. К. Мамутов, П. О. Недбайло, В. Д. Бабкін та ін. – К. : Поліграфкнига, 1973. – 848 с.

8. Великий енциклопедичний юридичний словник / за ред. Ю. С. Шемшученка. – К. : ТОВ «Вид-во «Юридична думка», 2007. – 992 с.

9. Уголовно-процесуальный кодекс Российской Федерации : от 18.12.2001 г., № 174-ФЗ // Ведомости Федерального Собрания Российской Федерации. – 2002. – № 1. – Ст. 1.

10. Уголовно-процесуальный кодекс Кыргызской Республики : от 30.06.1999 г., № 62 // Ведомости Жогорку Кенеша Кыргы-

зской Республики. – 1999. – № 40. – Ст. 442.

11. Уголовно-процесуальный кодекс Республики Казахстан от 13 декабря 1997 г. № 206 // Ведомости Парламента Республики Казахстан. – 1997. – № 23. – Ст. 335.

12. Уголовный кодекс Республики Казахстан : от 16.07.1997 г., № 167 // Ведомости Парламента Республики Казахстан. – 1997. – №№ 15–16. – Ст. 211.

13. Уголовно-процесуальный кодекс Республики Казахстан : от 13.12.1997 г., № 206 // Ведомости Парламента Республики Казахстан. – 1997. – № 23. – Ст. 335.

14. Закон України «Про внутрішні війська Міністерства внутрішніх справ України» : від 26.03.1992 р., № 2235-XII // ВВР України. – 1992. – № 29. – Ст. 397.

15. Малярова В. О. Тактико-криміналістичні та процесуальні основи пошуку та затримання злочинця : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.09 «Кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза» / В. О. Малярова. – Х., 2005. – 18 с.

16. Буткевич С. А. Окремі аспекти затримання та особистого обшуку осіб, причетних до незаконного обігу наркотиків / С. А. Буткевич // Процесуальне та організаційне забезпечення діяльності органів досудового слідства і дізнання в системі МВС України : матеріали наук.-практ. конф. (м. Сімферополь, 24 квіт. 2009 р.). – Сімферополь : Кримськ. юрид. ін-т ОДУВС, 2009. – С. 19–23.

17. Конституція України / прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 черв. 1996 р. // ВВР України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.

18. Шмаков О. М. Словник офіцера внутрішніх військ з військово-наукових питань / О. М. Шмаков. – 5-те вид., переробл. і доповн. – Х. : Акад. ВВ МВС України, 2009. – 518 с.

19. Кримінальний кодекс України : від 05.04.2001 р., № 2341-III // ВВР України. – 2001. – № 25. – Ст. 131.

20. Закон України «Про оперативно-

розшукову діяльність» : від 18.02.1992 р., | Ст. 303.
№ 2135-ХІІ // ВВР України. – 1992. – № 22. –

Бірюков В. П. Юридична природа затримання: постановка проблеми / В. П. Бірюков // Форум права. – 2010. – № 4. – С. 81–89 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2010-4/10bvpzpp.pdf>

Розглянуті проблеми наукового пошуку юридичної природи заходів затримання, зокрема етимологічне походження цього терміну, його нормативно-правові засади в Україні та низці країн пострадянського простору, а також юридичні підстави затримання правопорушників органами внутрішніх справ.

Бірюков В.П. Юридическая природа задержания: постановка проблемы

Рассмотрены проблемы научного поиска юридической природы мер задержания, в частности этимологическое происхождение этого понятия, его нормативно-правовые основы в Украине и ряде стран постсоветского пространства, а также юридические основания задержания правонарушителей органами внутренних дел.

Birjukov V.P. Legal Nature of Detention: Statement of a Problem

Problems of scientific search of a legal nature of measures of detention, in particular an etymological origin of this concept, its normative-legal bases in Ukraine and a line of the countries of the post Soviet space, and also legislative grounds of detention of offenders by Internal Affairs Organs are considered.

Форум права Форум